

En la recuperació post-Covid, el PIB no ho és tot

Si només ens emmirallem en el PIB, es corre el risc d'adoptar solucions contraproduents amb efectes perversos | Quan la recuperació del PIB es basa en salaris baixos, s'agreugen les dificultats per compaginar les hores d'ocupació amb les hores de cura

Un ferretaire passa davant d'una pintada, aquest juny. | Adrià Costa.

Una pandèmia ha capgirat les nostres vides i a la vegada ha enfonsat el Producte Interior Brut (PIB) de la majoria de països. Per tal d'evitar contagis, hem hagut de confinar-nos de tal manera que ha estat impossible dur a terme moltes activitats econòmiques. Alhora, hem hagut d'atendre necessitats que abans crèiem resoldre sense adonar-nos-en. La sanitat, els supermercats i els serveis de reparació domèstica han esdevingut treballs essencials malgrat que els i les professionals d'aquests sectors moltes vegades malviuen amb salaris molt justos. Mòbils, tauletes i ordinadors s'han convertit en els nostres espais de treball i relació, però no tothom els ha tingut a l'abast. Hem tancat a casa criatures que corrien pel pis i tan sols podien veure la seva escola i les seves amistats a través d'una pantalla. Hem llevat adolescents endormiscats perquè es concentrassin a fer feines escolars davant d'una pantalla. Hem compartit inquietuds i angoixes amb les amistats a través d'una pantalla. Les nostres mares i pares grans s'han convertit en població de risc, han quedat aïllades sense la major part de relacions que abans mantenien cada dia, i tan sols les hem pogut animar a través d'una pantalla, que de vegades no sabien ben bé com funcionava.

Totes aquestes experiències han revolucionat les nostres emocions. Hem entrat en un temps que

segueix un altre ritme, i ens costa preveure com ens organitzarem durant els propers mesos. En aquest article no vull donar resposta a les múltiples preguntes que la situació ha obert, però m'ha semblat bona idea explicar breument un tema de què parlo sovint quan faig de professor de Sociologia a la Universitat Autònoma de Barcelona. En poques paraules, una de les moltes qüestions d'aquests nous temps és que **l'economia inclou moltes més coses que el PIB que veiem a les estadístiques**. El fet és que, si no mirem una mica més enllà, ens encallarem en problemes que, tot i ser importants, ens faran perdre una visió de conjunt. Les mesures periòdiques del PIB ens anuncien una recessió, i probablement una crisi fiscal, que afecten profundament el mercat laboral. Certament. Però **si tan sols dediquem esforços a incrementar el PIB, els ingressos dels governs i la població ocupada, deixarem de banda altres problemes que són tant o més importants**.

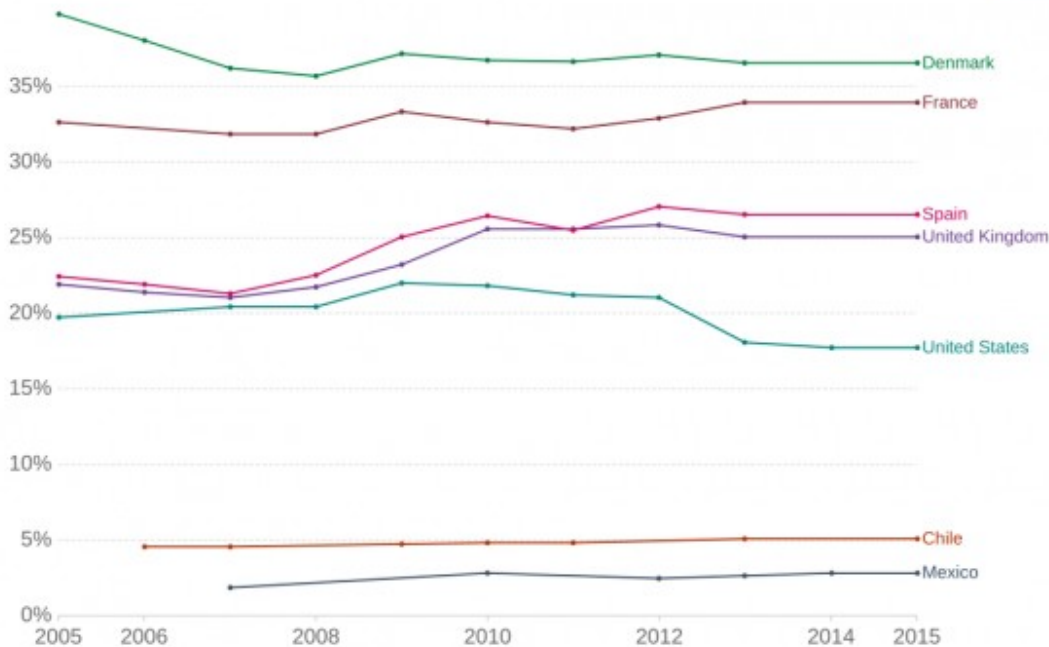
Encara pitjor, si ens emmirallem en el PIB, ens arrisquem a adoptar solucions contraproduents que provoquin efectes perversos. **Coneixem diverses maneres de sobreposar-nos a la patacada econòmica, però seria insensat valorar-les d'acord exclusivament amb la seva capacitat d'augmentar el producte interior brut**. De fet, fins i tot en una circumstància molt favorable en què aquest PIB augmentés altra vegada amb prou rapidesa, els efectes de la crisi empitjorarien i esdevindrien crònics per a molta gent si la redistribució, la salut pública i el treball de cura no rebessin la consideració que mereixen.

En primer lloc, com que les variacions del PIB no afecten tothom de la mateixa manera, un increment o una reducció duran més prosperitat o més adversitat a persones diferents. **Si augmenta perquè els inversors cobren més interessos i dividendes, i les grans empreses obtenen més beneficis de negocis globals, se'n beneficiarà sobretot qui disposava prèviament de més recursos**. A l'altre extrem, si augmenta perquè es genera ocupació molt inestable amb salaris baixos, qui buscava feina prèviament tot just obtindrà un avantatge molt reduït.

Per tant, **a més del creixement o la recessió, és imprescindible tenir en compte la distribució d'aquests ingressos**, que depèn de decisions transcendents sobre on es pot invertir, quines condicions laborals són decents, qui paga més impostos i a què es destina el pressupost públic. El següent gràfic reflecteix un dels aspectes més visibles d'aquestes decisions: la reducció de les desigualtats provocada pels impostos i les prestacions socials. S'hi poden fer apreciacions sobre quins països experimenten una reducció i quins deixen la distribució inicial inalterada. Però encara és més important observar-hi la dispersió d'aquests percentatges l'any 2015, que va des d'un 3% de Mèxic fins a un 37% de Dinamarca. Això vol dir que **les polítiques públiques que impulsen els governs, aproven els parlaments i debat l'opinió pública disposen d'un marge de maniobra molt significatiu per a distribuir el PIB** tant en èpoques d'expansió (2005-06) com de recessió (2008-12).

Tax reduction in income inequality (%)

Percentage reduction in Gini coefficients before and after taxes and transfers.

Source: OECD Income Distribution Database (IDD)

OurWorldInData.org/public-spending/ • CC BY

Els impostos i les prestacions socials contribueixen a reduir o a accentuar les desigualtats. Font: Ruiz-Ospina (2016).

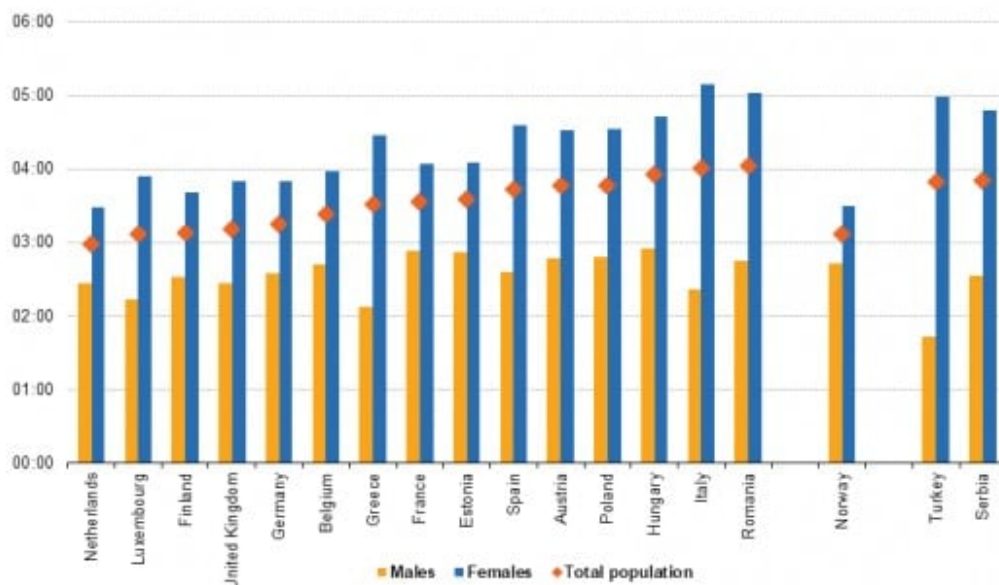
En segon lloc, encara que el creixement econòmic ha ajudat força a reduir les malalties infeccioses durant el segle XX i les primeres dècades del segle XXI, altres causes de mortalitat no hi guarden una relació tan estreta. La Fundació Gapminder ofereix gratuïtament l'oportunitat de visualitzar un gràfic que encreua l'ingrés mitjà i l'esperança de vida dels països, representats amb bombolles proporcionals a la grandària de la seva població, durant els últims 200 anys. El 1950 s'hi observen aquestes bombolles arrencades en una recta inclinada que denota una certa correlació. En canvi, el 2019 la recta s'aplana a partir dels 16.000\$ ajustats. Això vol dir que **la variació entre 70 i 80 anys d'esperança de vida no depèn tan directament de l'ingrés mitjà d'un país**. Per exemple, tot i que el PIB per càpita dels Estats Units és més elevat que el del Japó, als primers l'esperança de vida és 78.6 anys mentre que al segon és de 84.5.

Font: Gapminder.

Una poderosa causa de les disparitats en aquest indicador rau en les desigualtats. **Malgrat que l'ingrés mitjà d'un país sigui elevat, grans contingents de població poden viure en condicions molt vulnerables que els exposen a problemes de salut física i mental.** Als Estats Units la mortalitat els mesos després del part preocupa força per aquest motiu. A més a més, als mateixos Estats Units l'esperança de vida havia començat a disminuir abans de l'esclat de la pandèmia, cosa que molts experts atribueixen a les males condicions de vida i a la desesperació que la precarietat provoca en les persones.

En tercer lloc, **el PIB no arriba a copsar totes les activitats econòmiques, sobretot aquelles més relacionades amb la cura de les persones a la llar**. Als estats membres de la Unió Europea les dones dediquen entre 3'5 i 5 hores diàries -i els homes entre 2 i 3- a aquesta activitat. Si tenim en compte que les persones ocupades dediquen entre 7 i 8 hores a la feina, salta a la vista que **gairebé una tercera part del treball total cau a fora del PIB**. A més, el notable desequilibri en la dedicació a la cura es reflecteix en desigualtats entre els ingressos que guanyen els homes i les dones.

Participation time per day in household and family care, by gender, (hh:mm; 2008 to 2015)

Source: Eurostat (online data code: tui_00age)

eurostat

Les dones dediquen entre 3'5 i 5 hores diàries -i els homes entre 2 i 3- a la cura de les persones i a la llar. Foto: Eurostat.

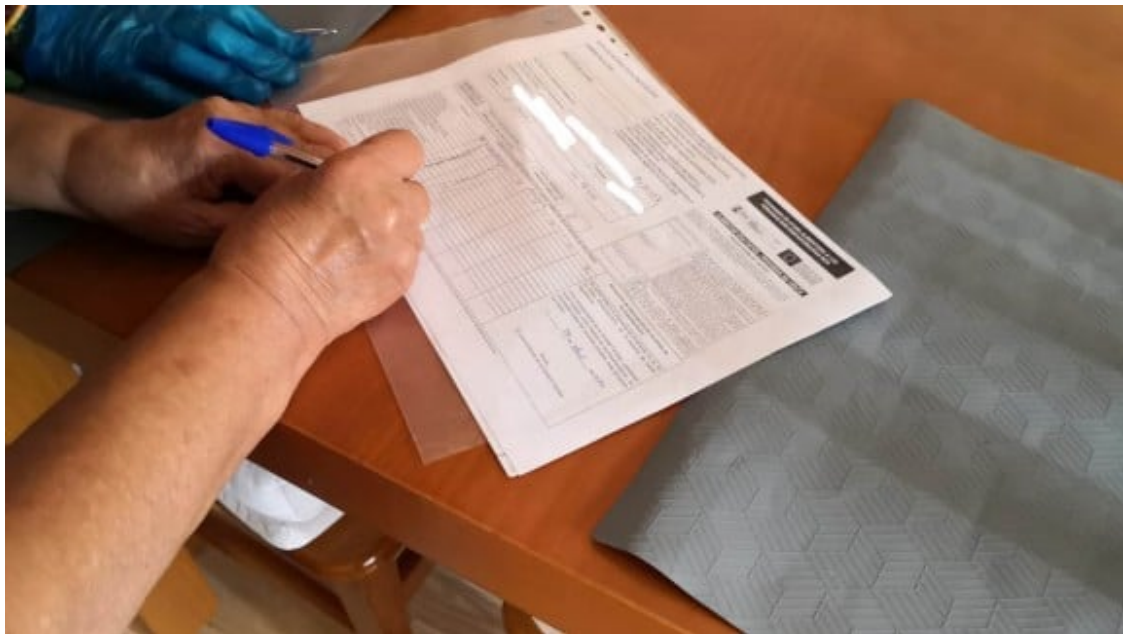
En aquest sentit, si ens preocupem de recuperar el PIB abans que res, ens aboquem a un seguit de complicacions. Per exemple, **quan la recuperació del PIB es basa en salaris baixos, s'agreugen les dificultats per compaginar les hores d'ocupació amb les hores de cura**. A més, quan les condicions de vida degraden les condicions en què podem exercir la cura, provoquen mancances molt importants a les criatures, les persones malaltes i les persones dependents, que després acaben requerint recursos del PIB per una altra banda en forma de suport escolar, més medicines o atenció professional més intensiva.

En suma, la nostra experiència recent de quedar-nos a casa i seguir fent la nostra vida des d'allà ens ha recordat que el PIB no ho és tot. El confinament ha provocat una recessió, és a dir, una davallada del producte interior brut, però també ha revelat amb contundència que l'empitjorament de la situació no afectava tothom per igual. No ha estat el mateix tancar-se a un habitatge amb prou metres quadrats i un entorn agradable que a un pis sobreocupat en un bloc immens de vivendes petites i mal acabades. Ha estat molt més complicat prendre precaucions si, a més de

Pensem.

suportar una vivenda precària, era imprescindible sortir a treballar i exposar-se a les incidències del transport públic i de les mancances d'equips de protecció durant les primeres setmanes. L'emergència també ens ha recordat que podem alleujar les adversitats si unes persones tenim cura d'unes altres, però necessitem temps i unes condicions apropiades per fer-ho.

Així doncs, **a l'hora de deliberar sobre les sortides a l'actual recessió, serà ineludible pensar en fórmules que equilibrin les fractures**, fomentin la salut de tothom i facilitin una cura de qualitat que sigui tan gratificant com sigui possible.

Una senyora signa conforme ha rebut els aliments lliurats per la Creu Roja, aquest juny. Foto: Jordi Purfí.

També et pot interessar:

[noticiadiariambautor]93/103[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/92[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/94[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/137[/noticiadiariambautor]